

Dunyo Miqyosida Gender Tengligi Va Ayollar Intellekti Masalalari

Bozorova Ro'ziga Sharofovna¹

Аннотация: Maqolada dunyo bo'yicha ayollar intellekti masalasi qay darajada o'rganilgan va bu boradagi tadqiqotlar xususida aytilgan. Ayollar intellekti — bu ayollarning fikrlash, muammoni hal qilish, ta'lim olish va ijodiy qobiliyatlarini anglatadi. Ayollarning mantiqiy fikrlash, analitik qobiliyatlar va ijodkorlik darajasi erkaklar bilan solishtirganda o'xshash yoki ba'zan yuqori bo'lishi mumkin. Tadqiqotlar ko'rsatmoqda-ki, ayollar ko'plab sohalarda yuqori natijalarga erishmoqda. Ayollar ta'limda ko'proq muvaffaqiyatga erishmoqda. Ularning ta'limga kirish imkoniyatlari kengaygan sayin, intellektual faoliyatda ishtiroki ham oshmoqda. Bu, ularning turli sohalarda ko'proq rol o'ynashiga yordam beradi. Ayollarning intellektual rivojlanishi, shuningdek, ijtimoiy va madaniy omillar bilan bog'liq. Oila, jamiyat va ta'lim tizimlari ayollarning o'zini namoyon qilishida katta rol o'ynaydi. Global miqyosda gender tengligi, ayollar intellekti va ularning ilm-fandagi roli haqida ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Bu ayollarning intellektual faoliyatini rag'batlantirishga, ularning bilim olish imkoniyatlarini oshirishga va liderlik pozitsiyalarida ishtirokini ta'minlashga qaratilgan tashabbuslarni kuchaytirishga olib kelmoqda.

Umuman olganda, ayollar intellekti jamiyatning rivojlanishi va barqarorligi uchun muhim ahamiyatga ega. Bu mavzu bo'yicha ko'proq tadqiqotlar va amaliyotlar ayollarning intellektual imkoniyatlarini to'liq ochib berishga yordam berishi haqidagi fikr va mulohazalar ochib berilgan.

Ключевые слова: Gender, intellekt, ta'lim, rag'bat, jamiyat, ayol.

Ayollar intellekti jamiyat uchun bir nechta muhim sabablarga ko'ra zarur: Ayollar intellekti gender tengligini ta'minlaydi, bu esa barcha insonlarga teng imkoniyatlar yaratadi. Ayollar o'z intellektual salohiyatlarini oshirganda, jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishi tezlashadi. Ularning fikri va tajribasi ijtimoiy muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Turli fikr va tajribalar birlashganda, yangi g'oyalar va innovatsiyalar paydo bo'ladi. Ayollar intellekti ushbu jarayonda muhim hissa qo'shadi. Ta'lim olgan ayollar o'z farzandlariga yaxshi ta'lim berishga qodir bo'ladilar, bu esa kelajak avlodning bilim va intellektual qobiliyatlarini oshiradi. Ayollar o'z qobiliyatlarini rivojlantirganda, o'ziga ishonchlari ortadi va shaxsiy muvaffaqiyatlarga erishish imkoniyatlari oshadi. Ayollar intellekti ish bozorida raqobatbardoshlikni oshiradi, bu esa iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi. Umuman olganda, ayollar intellekti jamiyatni rivojlantirish va barqaror o'sishga erishishda muhim ahamiyatga ega.

Dunyodagi ayollarning intellekti va aqliy qobiliyatlari haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud. Aslida, intellekt insonning genderidan qat'i nazar, turli omillarga, jumladan, ta'lim, tarbiya va madaniyatga bog'liq. Ayollar, shuningdek, ijtimoiy va emosional intellekt bo'yicha ko'plab kuchli jihatlarga ega. Har bir insonning o'ziga xos qobiliyatlari bor, shuning uchun genderga qarab baholash adolatli emas.

Ayollarning intellekti yoki aqliy qobiliyatlari haqida biror mamlakatda aniq baho berish qiyin, chunki bu ko'plab omillarga bog'liq. Biroq, ayrim tadqiqotlar va statistikalar ayollar ta'lim olishda va ilm-fan, texnologiya, muhandislik kabi sohalarda faol ishtirok etishida yuqori natijalarga erishayotgan mamlakatlarni ko'rsatadi.

Masalan, Skandinaviya davlatlari, ayniqsa Norvegiya, Shvetsiya va Daniya, ayollar uchun ta'lim imkoniyatlari va gender tengligi bo'yicha yuqori natijalarga ega. Shuningdek, Kanada va Niderlandiya ham ayollar ta'limi va kasbiy faoliyatda yutuqlari bilan tanilgan.

¹ Osiyo Xalqaro Universiteti, "Tarix Va Filologiya" Kafedrasida Dotsenti, F.F.F.D (PhD)

Bu mamlakatlar, shuningdek, ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy faoliyatini ragʻbatlantirishga qaratilgan siyosatlarni amalga oshirgan. Natijada, ayollarning aqliy qobiliyatlari oʻsishga va rivojlanishga imkon yaratadi.

Skandinaviya mamlakatlarida ayollar taʼlim olish tizimi bir qancha omillar orqali shakllangan:

1. **Gender tengligi siyosati:** Skandinaviya davlatlari, jumladan, Norvegiya, Shvetsiya va Daniya, gender tengligini rivojlantirishga qaratilgan kuchli siyosatlarni amalga oshiradi. Bu siyosatlar ayollarning taʼlim olish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.
2. **Maktab taʼlimi:** Maktab taʼlimi bosqichidan boshlab, qizlar va oʻgʻil bolalarga bir xil imkoniyatlar yaratiladi. Bu erda genderga asoslangan stereotiplar kamaytirilgan.
3. **Yuqaridan boshqarish:** Taʼlim tizimi davlat tomonidan moliyalashtiriladi va nazorat qilinadi, bu esa taʼlimga erkin kirishni taʼminlaydi. Barcha fuqarolar, shu jumladan, ayollar, bepul taʼlim olish imkoniyatiga ega.
4. **Qizlarni ragʻbatlantirish:** Ayollarning STEM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, matematika) sohasida faol ishtirokini ragʻbatlantirish uchun turli dasturlar va loyihalar amalga oshiriladi.
5. **Oilaviy va ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash:** Oilalar va jamiyat, ayollarni taʼlim olishga va professional rivojlanishga qoʻllab-quvvatlaydi, bu esa ularning muvaffaqiyatlariga taʼsir koʻrsatadi.
6. **Beshikdan oliy taʼlimgacha:** Taʼlim tizimi uzviy ravishda bogʻlangan, bu esa qizlarning oliy taʼlim olishga qiziqishini oshiradi.

Norvegiyada ayollar intellekti haqida bir necha muhim jihatlarni taʼkidlash mumkin:

1. **Taʼlim darajasi:** Norvegiya ayollari yuqori taʼlim olishda katta muvaffaqiyatlarga erishgan. Ayollar oʻrta va oliy taʼlimda oʻzlarini yaxshi koʻrsatadi va koʻplab sohalarda, jumladan, ilm-fan, tibbiyot va biznesda faoliyat yuritadi.
2. **Gender tengligi:** Norvegiyada gender tengligi, taʼlim va ish sohasida, kuchli qoʻllab-quvvatlanadi. Bu ayollarga oʻz intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.
3. **Ijtimoiy va emosional intellekt:** Tadqiqotlar koʻrsatadiki, Norvegiya ayollari koʻpincha ijtimoiy va emosional intellektda yuqori natijalarga erishishadi, bu esa ularni jamoalarda samarali ishlashda yordam beradi.
4. **Kasbiy faoliyat:** Ayollar Norvegiyada ishga qabul qilishda va rahbarlik lavozimlarida oʻz oʻrnini topishda muvaffaqiyatli. Bu, oʻz navbatida, ularning aqliy qobiliyatlarini namoyish etish imkoniyatini oshiradi.
5. **Raqobatbardoshlik:** Norvegiyada ayollar oʻrtasida raqobatbardosh muhit mavjud, bu esa ularning intellektual rivojlanishiga yordam beradi.

Norvegiya ayollari intellektual jihatdan kuchli boʻlishlari uchun barcha sharoitlar yaratilgan.

Shvetsiyada ayollar intellekti haqida quyidagi jihatlarni taʼkidlash mumkin:

1. **Yuqori taʼlim:** Shvetsiyada ayollar oliy taʼlim olishda katta muvaffaqiyatlarga erishgan. Ayollarning universitetlarda oʻqish darajasi erkaklar bilan teng boʻlib, baʼzi sohalarda, masalan, tibbiyot va gumanitar fanlarda, ayollar koʻproq oʻqiydi.
2. **Gender tengligi:** Shvetsiya gender tengligi boʻyicha dunyoda eng ilgʻor davlatlardan biridir. Bu siyosat ayollarga taʼlim olish va ishga joylashishda teng imkoniyatlar yaratadi.
3. **Ijtimoiy va emosional intellekt:** Shvetsiya ayollari ijtimoiy va emosional intellektda yuqori koʻrsatkichlarga ega, bu esa ularni jamoalarda samarali ishlashda va liderlik qilishda yordam beradi.
4. **Raqobatbardosh ish muhiti:** Ayollar Shvetsiyada turli sohalarda, jumladan, biznes va siyosatda faol ishtirok etmoqda. Bu ularning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

5. Ilm-fan va texnologiya: Shvetsiyada ayollar STEM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, matematika) sohalarida ham faol ishtirok etmoqda. Bu sohalarini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar va loyihalar mavjud.

Umuman olganda, Shvetsiyada ayollar intellektual jihatdan rivojlangan va o'z imkoniyatlarini amalga oshirishda keng imkoniyatlarga ega.

Daniyada ayollar intellekti haqida quyidagi jihatlarni ko'rsatish mumkin:

- 1. Yuqori ta'lim darajasi:** Daniyada ayollar oliy ta'lim olishda katta muvaffaqiyatlarga erishgan. Universitetlarda qizlar o'qish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'lib, ko'plab sohalarda, jumladan, ijtimoiy fanlar, gumanitar fanlar va tibbiyotda yuqori ko'rsatkichlarga erishmoqda.
- 2. Gender tengligi:** Daniyada gender tengligi muhim ahamiyatga ega. Davlat siyosati ayollarni ta'lim olishda va ishga joylashishda qo'llab-quvvatlaydi, bu esa ularning intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
- 3. Ijtimoiy va emosional intellekt:** Daniyalik ayollar ijtimoiy va emosional intellektda yuqori ko'rsatkichlarga ega, bu esa ularni jamoalarda ishlashda va liderlik qilishda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.
- 4. Kasbiy faoliyat:** Daniyada ayollar ish joylarida rahbarlik lavozimlarida ham faol ishtirok etadi. Bu ularga o'z aqliy qobiliyatlarini namoyish etish va rivojlantirish imkoniyatini beradi.
- 5. Ilm-fan va texnologiya:** Ayollar Daniyada STEM sohalarida ham o'sib bormoqda. Bu sohalarini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar va loyihalar amalga oshirilmoqda.

Umuman olganda, Daniyada ayollar intellektual jihatdan rivojlangan va ularning qobiliyatlarini amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar mavjud

Xulosa qilib aytganda, ayollar intellektini oshirish bir nechta muhim sabablarga ko'ra zarur:

- Ayollarning intellektual rivojlanishi gender tengligini ta'minlaydi va jamiyatda adolatni oshiradi. Bu, o'z navbatida, barcha jinslar uchun imkoniyatlar yaratadi.
- Ayollar o'z qobiliyatlarini oshirganda, jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishi yanada tezlashadi. Ayollarning fikri va tajribasi ijtimoiy masalalarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi.
- Ayollarning intellektual rivojlanishi innovatsiyalar va yangi g'oyalarni keltirib chiqaradi. Turli fikrlar va tajribalar birlashganda, muammolarni hal qilishda yangi yondashuvlar paydo bo'ladi.
- Ta'lim olgan ayollar o'z farzandlariga yaxshi ta'lim berish imkoniyatiga ega. Bu avlodlar o'rtasida bilim va intellektual qobiliyatlarni oshirishga yordam beradi.
- Ayollarning o'z qobiliyatlarini rivojlantirishlari, ularning o'ziga ishonchlarini oshiradi va shaxsiy muvaffaqiyatlariga erishishda yordam beradi.
- Ayollar intellektini oshirganda, ular ish bozorida raqobatbardosh bo'lishadi va o'z kasbiy faoliyatlarida muvaffaqiyatli bo'lish imkoniyatlarini oshiradilar.

Umuman olganda, ayollar intellektini oshirish jamiyat uchun ijobiy ta'sir ko'rsatadi va barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- SHarofovna, B. R. Z. (2023). ILM NARSALARNING ENG FOYDALISIDIR. *Научный Фокус*, 1(6), 372-375.
- Ro'zigul, B. (2023). ROLE OF HUSBAND AND WIFE IN THE FAMILY AND CAUSES OF DIVORCE. *Modern Science and Research*, 2(10), 127-130.
- Sharafovna, B. R. (2023). THE BOOK-THE HISTORY OF HUMANITY, THE IMMORTAL SPIRIT. *FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI/ JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION*, 2(11), 6-13.

4. Sharofovna, B. R. (2023). SPECIFIC ASPECTS OF IMPROVING THE INTELLECTUAL COMPETENCE OF WOMEN IN DEVELOPED COUNTRIES. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(12), 113-117.
5. Ro‘zigul, B. (2023). KITOB-QADRIYAT YUKINI AJDODDAN AVLODGA KO ‘TARUVCHI KEMADIR. In *Uz-Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 883-890).
6. Bozorova, R. Z. (2024). INCREASING THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF WOMEN IS THE DEMAND OF THE TIMES. *Modern Science and Research*, 3(2), 724-731.
7. Sharofovna, B. R. Z. (2024). Islomda ayollar o‘rni va munosabat. *JOURNAL OF THEORY, MATHEMATICS AND PHYSICS*, 3(1), 136-143.
8. Sayfutdinov, F. (2024). HISTORIOGRAPHY OF INFORMATION ABOUT THE POPULATION OF THE ZARAFSHAN OASIS. (20TH CENTURY). *Modern Science and Research*, 3(2), 911–914. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/29503>
9. Sayfutdinov, F. (2023). ILLUMINATION OF KARAKALPAK PEOPLE IN ETHNOGRAPHIC STUDIES. *Modern Science and Research*, 2(12), 910–917. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/27281>
10. Sayfutdinov Feruz Ilniyoz o‘g‘li. (2023). XIX ASRDA XONLIKLARNING O‘ZARO SAVDO MUNOSABATLARI. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(8), 111–114. Retrieved from <http://jsrt.innovascience.uz/index.php/jsrt/article/view/284>
11. Sayfutdinov Feruz Ilniyozovich, . (2023). STUDY OF THE KARAKALPAK PEOPLE IN ETHNOLOGICAL SCIENTIFIC WORKS HISTORY . *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 61–68. <https://doi.org/10.37547/ijhps/Volume03Issue12-11>
12. Sayfutdinov , F. (2024). ETHNIC COMPOSITION OF THE ZARAFSHAN OASIS (2ND HALF OF THE 20TH CENTURY). *Modern Science and Research*, 3(1), 577–581. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/28335>
13. Sayfutdinov Feruz Ilniyozovich, . (2023). LAND OWNERSHIP RELATIONS BASED ON THE NATIONAL ECONOMY OF KARAKALPAK. *International Journal Of Literature And Languages*, 3(11), 20–27. <https://doi.org/10.37547/ijll/Volume03Issue11-04>

